

Biolog J.B. Jordal
Auragata 3
6600 Sunndalsøra

Sunndalsøra 22.01.2018

Notat om svartkurle i Oppdal i 2017

Bakgrunn

Svartkurle er en prioritert art etter naturmangfoldloven og har egen handlingsplan (Direktoratet for naturforvaltning 2013). Undertegnede har søkt og fått innvilget støtte (kr. 30.000) fra Miljødirektoratet (statsbudsjettets kap. 1420 post 21) til undersøkelser etter nye områder for svartkurle i Oppdal i 2017, jf tildelingsbrev datert 24.03.2017, ref. 2017/603-410. I tillegg har Oppdal kommune bevilget kr. 5000 til undersøkelser av kjente svartkurlelokaliteter og veiledning av brukerne. Etter ønske fra Oppdal kommune (epost fra Eli Grete Nisja 09.06. og godkjenning av Bjørn Ragnbru i epost samme dag, jf. epost 21.07.) er også noe av de 30.000 benyttet til overvåking og veiledning på kjente lokaliteter.

Metode

Alle lokaliteter med kjente, intakte svartkurlebestander er oppsøkt. I tillegg er det oppsøkt en del lokaliteter hvor svartkurle er funnet tidligere (Jordal 2008), eller hvor man kan ha grunn til å mistenke at arten forekommer fordi den er kjent fra lokaliteter i nærheten. Undersøkelser er gjennomført i perioden 26.-30. juni 2017. Ragnhild Eklid fra Oppdal kommune deltok på noen av befaringene. Lokaliteter som ble oppsøkt framgår av tabell 1 under resultatene, totalt 24 lokaliteter.

Resultater

Det er undersøkt 24 lokaliteter, på 9 av disse ble svartkurle funnet. Alle disse 9 er kjente lokaliteter.

Tabell 1. Kjente og potensielt nye lokaliteter for svartkurle under skoggrensa i ST Oppdal undersøkt i 2017. UTM Ø og UTN N er koordinater i UTM sone 32. Ant.=antall observerte blomstrende svartkurler.

Lokalitet	UTM Ø	UTM N	Naturtyper	Ant.	Kommentar
Drivstua	532440	6921490	Naturbeitemark, kalkrik	0	Slås årlig veldig seint, én svartkurle sett i 2006, 2008 og 2015. Ingebrigt Drivstuen siterte i 2010 en kilde, Gunhild Fossum, som har fortalt at et område på jernbanens eiendom nedenfor det som nå blir slått hadde flest svartkurler i hennes ungdom, dette er gjengrodd, men ble ryddet med ryddesag i 2010.
Engan, Midtstu	530400	6929270	Naturbeitemark, kalkrik	0	Kalkrikt og artsrikt, inngjerdet og noe beitet

Lokalitet	UTM Ø	UTM N	Naturtyper	Ant.	Kommentar
Engan, Søstu, Bakkin	530460	6930050	Naturbeitemark, kalkrik	11	Skjøtselsplan. God tilstand, inngjerdet (nettinggjerde), slått annethvert år, skal slås 2017, tungt og kvisamt arbeid. Skal fjerne noe bjørk og evt. einer i år.
Engan, nord for Søstu 2	530470	6929810	Naturbeitemark, kalkrik	0	Kalkrikt og artsrikt, litt beitet
Høgvamran	529670	6929680	Naturbeitemark og einerkratt, kalkrik	28	Skjøtselsplan. God tilstand. Kan evt. rydde litt einerbusker mm. I 2016 ble flere svartkurleforekomster funnet sør for elgjerde-områdene (3 ind. ved 529669, 6929637 og 13 ind. ved 529677, 6929622) og utenfor elgjerdet i nord: 1 ind. ved 529680, 6929720, 2 ind. ved 529672, 6929717 og 3 ind. ved 529672, 6929706.
Massenget	526010	6942090	Naturbeitemark og beiteskog, kalkrik	0	Flere potensielle kalkrike naturbeitemarker, svartkurle angitt i 1948, upresis stedsangivelse.
Skorem	530320	6933160	Naturbeitemark, kalkrik	58	Skjøtselsplan. Hovedbestand inngjerdet og i god tilstand, største antall svartkurler i Oppdal 2017 for en enkeltbestand. Beitet av sau og storfe, trolig litt mye beitet i 2017 for de svartkurler som finnes utenfor inngjerdet område. Kunne vært satt inn tiltak for å bevare disse.
Toftaker, nord for	526200	6943560	Naturbeitemark og beiteskog, kalkrik	0	Flere potensielle kalkrike naturbeitemarker i kantområder mellom skog og dyrket mark, men små arealer.
Trenga (utløpet av Vinstradalen)	532480	6931930	Naturbeitemark og delvis fulldyrket, kalkrikt	0	Nokså nedbeitet av sau og storfe, lite sannsynlig med svartkurle her nå.
Tørvesberga, Berghøgda (hyttetomt)	526028	6942275	Slåttemark	1	Slås som del av skjøtselsplan. Anbefalt å fjerne ett av flere furutrær.
Tørvesberga, utenfor hyttetomt	526010	6942285	Naturbeitemark, kalkrik	0	Én svartkurle funnet tidligere (2014) like utenfor hyttegjerde, beites av storfe, relativt god tilstand, grunneier ikke informert. Svartkurle kunne vært overvåket/beskyttet.
Vammervoll nordi, Kvernbekken	529360	6929130	Naturbeitemark og einerkratt, kalkrik	3	Skjøtselsplan. Ryddet noe einer, rester bør fjernes. Sau i juni (til 8. juni i år ifølge grunneier), bør følges opp med nettingbur.
Vammervoll nordi, nord for Kvernbekken	529330	6929200	Naturbeitemark og beiteskog, kalkrik	0	Befaring ovenfor gjerdet, halvåpen skog med glenner, aktuelt område, men ingenting funnet. Beitet av sau i juni i mange tiår.
Vammervoll, Buenget (nettinggjerde) (felt 1)	529370	6928610	Naturbeitemark, kalkrik	8	Skjøtselsplan. God tilstand.
Vammervoll, ovafor Trøa (elgjerde, felt 2)	529300	6928550	Naturbeitemark, kalkrik	38	Skjøtselsplan. God tilstand, kan fjerne gråor og gran.
Vammervoll, Klevberget (nettingbur, felt 3)	529200	6928880	Naturbeitemark, kalkrik	16	Skjøtselsplan. God tilstand, krever tett oppfølging med nettingbur, siden det går sau i juni.
Ørstad ved Egga, nedenfor veien	531130	6936240	Naturbeitemark, kalkrik	0	Gjengroende lite beiteområde undersøkt 2001, virker mindre sannsynlig med svartkurle her nå.
Ørstad ved Egga, ovenfor veien	531110	6936310	Naturbeitemark, kalkrik	0	Hagemark og åpne glenner beitet av storfe (undersøkt bl.a. 2001 og 2006), nokså mye beitet, virker mindre sannsynlig med svartkurle her nå.

Lokalitet	UTM Ø	UTM N	Naturtyper	Ant.	Kommentar
Ørstad, Ratlykkja sør	531140	6936630	Naturbeitemark, kalkrik	0	Beitet av storfe, ingenting funnet 2010 eller 2017.
Ørstad, Ratlykkja øvre	531040	6936690	Naturbeitemark, kalkrik	0	Beitet av storfe, men gror til med busker, potensiell svartkurlelokalitet, men ingenting funnet 2001, 2010 eller 2017.
Ålbusgjelan	525550	6942780	Naturbeitemark, kalkrik	1	Skjøtselsplan. Gjengroende gjennom mange år og sterkt nedadgående trend for svartkurlebestanden. Ny bruker fra 2017 (leietaker), har ryddet skog, utveksling av informasjon ved befarig, stort behov for tiltak (restaurering). Anbefales restaureringsslått med tohjula slåmaskin i august i flere år og fjerning av gras.
Ålbusgjelan, nord og vest for	525530	6943040	Naturbeitemark og beiteskog, hyttetomter, kalkrik	0	Delvis beitet, potensielt aktuelt område.
Åmotsdalen gård, nord for	526660	6927010	Naturbeitemark og beiteskog, noe kalkrik	0	Trolig for gjengrodd (skog/skogkant) idag.
Åmotsdalen gård, vest for	526450	6926950	Naturbeitemark	0	En god del beitet av sau, trolig mindre aktuell i dag.
Sum Oppdal 2017				164	

Mange av de tidligere kjente svartkurlelokalitetene i Oppdal er undersøkt ved tidligere høve. I 2001 hadde Oppdal kommune et ettersøk-prosjekt der Vidar Rise og Harald Taagvold snakket med folk og undersøkte gamle lokaliteter. Noen av disse lokalitetene finnes også inntegnet på kart. I 2005 ble ettersøk gjenopptatt i forbindelse med naturtypekartlegging i Oppdal (Jordal & Gaarder 2007), og søk ble fortsatt i de påfølgende årene. I 2008 ble det laget en plan for svartkurle og marisko i Oppdal, hvor all tilgjengelig kunnskap ble samlet, inkludert eldre opplysninger (Jordal 2008). Siden har det vært flere tellinger og supplerende undersøkelser (Jordal 2011, 2012, 2015). I 2014 ble det laget skjøtselsplaner for de fleste svartkurlelokalitetene. En del eldre lokaliteter er dårlig stedfestet, og det har ikke vært mulig å fastslå nøyaktig lokalisering. Her har man i de fleste tilfeller forsøkt å finne de mest sannsynlige områdene ved hjelp av flyfoto og befaringer, og undersøkt disse. Flere tilfeller av nyfunn de siste årene har gitt grunnlag for å anta at det kan finnes mer svartkurle i Oppdal enn de lokalitetene som er kjent. Eksempler er Høgvamran (oppdaget 2011) og Skorem Nesto (oppdaget 2014). Problemet er at de potensielle nye lokalitetene helst er på plasser som man ikke har noen opplysninger om fra tidligere.

Av tabell 2 framgår at det er betydelig variasjon i antall blomstrende svartkurler fra år til år. Dette er i samsvar med den generelle kunnskapen om svartkurle og andre orkidéer. 2017 var et dårlig blomstringsår for svartkurle i Oppdal, men årsaken er uklar. Ålbusgjelan har hatt en nedadgående trend, og her er årsaken trolig ikke årlige variasjoner, men gradvis dårligere tilstand med gjengroing gjennom mange år. Arbeidet med å restaurere Ålbusgjelan er igang, og må følges opp med restaureringstiltak gjennom flere år. På de andre kjente lokalitetene er tilstanden gjennomgående god, og bare mindre justerende tiltak er nødvendige, som det framgår av tabell 1.

Tabell 2. Oversikt over telleresultater fra overvåking av svartkurle i Oppdal 2004-2017. Tallet 0 er satt inn der man har lett, men ikke funnet noe. Kilder: Oppdal kommune, skjøtselsplaner og egne tellinger.

Sted\år (etter 2000)	04	05	06	07	08	09	10	11	12	13	14	15	16	17
Drivstua			1		1	0	0	0	0	0	0	1	0	0
Engan: Høgvamran								20	103	40	115	111		28
Engan: Søstu, Bakkin		1	28			10	4	6	3	16	11		11	11
Engan: Vammervold nordi, Kvernbekken							15	27	12	17+	19			3
Engan: Vammervoll, Buenget (nettinggjerde) (felt 1)		ca. 7			6	3	22	33	28	20	9			8
Engan: Vammervoll, ovafor Trøa (elgjerde) (felt 2)		ca. 7			6	9	17	49	5	58	40			38
Engan: Vammervoll, Klevhaugen (nettingbur) (felt 3)		ca. 30				5	9	21	31	13	24			16
Skorem, (Bakkan, Nestu)											176	110+		58
Torvesgjelan, Berghøgda, hytte								1	5	1	1	2	2	1
Torvesgjelan, nedafor hytte											1			0
Ålbusgjelan	233	81	51	35	23	46	14	18	16	14	6			1
SUM	233	126	80	35	36	70	81	175	203	162	402			164

I tabell 3 vises detaljerte funndata for svartkurle i Oppdal i 2017, med posisjoner for alle punktforekomster som ble påvist. I tillegg fant Egil Dalslåen (Vammervoll) svartkurle på et nytt sted ovenfor Vamran. Det har ikke lyktes å få nøyaktig posisjon for dette funnet.

Tabell 3. Detaljerte funndata av svartkurle i Oppdal 2017. Dataene er tilgjengelig i Artskart (fra 13.01.2018).

Lokalitet	Antall	UTM Ø	UTM N	Deltakere	Mnd	Dato
Engan, Søstu, Bakkin	2 ind innafor gjerde	530460	6930045	JBJ, Ragnhild Eklid, Anny Fiskvik	06	29
Engan, Søstu, Bakkin	1 ind innafor gjerde	530457	6930003	JBJ, Ragnhild Eklid, Anny Fiskvik	06	29
Engan, Søstu, Bakkin	1 ind innafor gjerde	530451	6930001	JBJ, Ragnhild Eklid, Anny Fiskvik	06	29
Engan, Søstu, Bakkin	4 ind innafor gjerde	530453	6930005	JBJ, Ragnhild Eklid, Anny Fiskvik	06	29
Engan, Søstu, Bakkin	3 ind innafor gjerde	530447	6930003	JBJ, Ragnhild Eklid, Anny Fiskvik	06	29
Høgvamran	1 ind. utenfor gjerde	529671	6929690	JBJ, Ragnhild Eklid, Odd Einar Nordheim	06	26
Høgvamran	3 ind. innafor gjerde	529669	6929692	JBJ, Ragnhild Eklid, Odd Einar Nordheim	06	26
Høgvamran	1 ind. innafor gjerde	529668	6929688	JBJ, Ragnhild Eklid, Odd Einar Nordheim	06	26
Høgvamran	7 ind. innafor gjerde	529670	6929681	JBJ, Ragnhild Eklid, Odd Einar Nordheim	06	26
Høgvamran	8 ind. innafor gjerde	529666	6929666	JBJ, Ragnhild Eklid, Odd Einar Nordheim	06	26
Høgvamran	2 ind. innafor gjerde	529660	6929675	JBJ, Ragnhild Eklid, Odd Einar Nordheim	06	26
Høgvamran	3 ind. innafor gjerde	529663	6929681	JBJ, Ragnhild Eklid, Odd Einar Nordheim	06	26
Høgvamran	4 ind. innafor gjerde	529666	6929684	JBJ, Ragnhild Eklid, Odd Einar Nordheim	06	26
Høgvamran	1 ind. innafor gjerde i N	529675	6929710	JBJ, Ragnhild Eklid, Odd Einar Nordheim	06	26
Høgvamran	2 ind. innafor gjerde i N	529676	6929713	JBJ, Ragnhild Eklid, Odd Einar Nordheim	06	26

Lokalitet	Antall	UTM Ø	UTM N	Deltakere	Mnd	Dato
Skorem, Nesto	1 ind innafor gjerde	530331	6933161	JBJ, Ragnhild Eklid	06	29
Skorem, Nesto	17 ind innafor gjerde	530329	6933154	JBJ, Ragnhild Eklid	06	29
Skorem, Nesto	5 ind innafor gjerde	530326	6933152	JBJ, Ragnhild Eklid	06	29
Skorem, Nesto	1 ind innafor gjerde	530321	6933151	JBJ, Ragnhild Eklid	06	29
Skorem, Nesto	3 ind innafor gjerde	530322	6933157	JBJ, Ragnhild Eklid	06	29
Skorem, Nesto	1 ind innafor gjerde	530325	6933158	JBJ, Ragnhild Eklid	06	29
Skorem, Nesto	3 ind innafor gjerde	530324	6933164	JBJ, Ragnhild Eklid	06	29
Skorem, Nesto	1 ind innafor gjerde	530319	6933167	JBJ, Ragnhild Eklid	06	29
Skorem, Nesto	1 ind innafor gjerde	530316	6933166	JBJ, Ragnhild Eklid	06	29
Skorem, Nesto	2 ind innafor gjerde	530313	6933163	JBJ, Ragnhild Eklid	06	29
Skorem, Nesto	21 ind innafor gjerde	530312	6933167	JBJ, Ragnhild Eklid	06	29
Skorem, Nesto	2 ind innafor gjerde	530309	6933165	JBJ, Ragnhild Eklid	06	29
Tørvesberga, Berghøgda	1	526028	6942275	JBJ, Ragnhild Eklid	06	26
Vammervoll nordi, Kvernbekken	1 i bur + 1 som ble satt i bur	529358	6929125	JBJ, Oddbjørn Dalslåen	06	26
Vammervoll nordi, Kvernbekken	1, satte på bur	529382	6929111	JBJ, Oddbjørn Dalslåen	06	26
Vammervoll, Buenget (nettinggjerde) (felt 1)	7 stk innafor gjerdet	529	6928	JBJ, Oddbjørn Dalslåen	06	26
Vammervoll, Buenget (nettinggjerde) (felt 1)	1 stk. i minkbur utenfor gjerde	529364	6928600	JBJ, Oddbjørn Dalslåen	06	26
Vammervoll, Klevberget (nettingbur, felt 3)	1 i bur	529211	6928842	JBJ, Oddbjørn Dalslåen	06	26
Vammervoll, Klevberget (nettingbur, felt 3)	2 i bur	529236	6928864	JBJ, Oddbjørn Dalslåen	06	26
Vammervoll, Klevberget (nettingbur, felt 3)	1 i bur	529235	6928861	JBJ, Oddbjørn Dalslåen	06	26
Vammervoll, Klevberget (nettingbur, felt 3)	1 i bur	529218	6928866	JBJ, Oddbjørn Dalslåen	06	26
Vammervoll, Klevberget (nettingbur, felt 3)	1 i bur	529208	6928870	JBJ, Oddbjørn Dalslåen	06	26
Vammervoll, Klevberget (nettingbur, felt 3)	1 i bur	529214	6928883	JBJ, Oddbjørn Dalslåen	06	26
Vammervoll, Klevberget (nettingbur, felt 3)	1 i bur	529204	6928883	JBJ, Oddbjørn Dalslåen	06	26
Vammervoll, Klevberget (nettingbur, felt 3)	1 i bur	529192	6928876	JBJ, Oddbjørn Dalslåen	06	26
Vammervoll, Klevberget (nettingbur, felt 3)	1 i bur	529190	6928877	JBJ, Oddbjørn Dalslåen	06	26
Vammervoll, Klevberget (nettingbur, felt 3)	1 i bur	529193	6928881	JBJ, Oddbjørn Dalslåen	06	26
Vammervoll, Klevberget (nettingbur, felt 3)	1 i bur	529194	6928880	JBJ, Oddbjørn Dalslåen	06	26

Lokalitet	Antall	UTM Ø	UTM N	Deltakere	Mnd	Dato
Vammervoll, Klevberget (nettingbur, felt 3)	3 i 3 bur	529191	6928872	JBJ, Oddbjørn Dalslåen	06	26
Vammervoll, Klevberget (nettingbur, felt 3)	1 i bur	529186	6928871	JBJ, Oddbjørn Dalslåen	06	26
Vammervoll, ovafor Trøa (elgjerde, felt 2)	8 ind.	529290	6928534	JBJ, Oddbjørn Dalslåen	06	26
Vammervoll, ovafor Trøa (elgjerde, felt 2)	1 ind.	529283	6928537	JBJ, Oddbjørn Dalslåen	06	26
Vammervoll, ovafor Trøa (elgjerde, felt 2)	12 ind.	529281	6928534	JBJ, Oddbjørn Dalslåen	06	26
Vammervoll, ovafor Trøa (elgjerde, felt 2)	1 ind.	529280	6928536	JBJ, Oddbjørn Dalslåen	06	26
Vammervoll, ovafor Trøa (elgjerde, felt 2)	5 ind.	529300	6928550	JBJ, Oddbjørn Dalslåen	06	26
Vammervoll, ovafor Trøa (elgjerde, felt 2)	1 ind. oppspist	529296	6928563	JBJ, Oddbjørn Dalslåen	06	26
Vammervoll, ovafor Trøa (elgjerde, felt 2)	1 ind. i bur utenfor gjerde	529288	6928561	JBJ, Oddbjørn Dalslåen	06	26
Vammervoll, ovafor Trøa (elgjerde, felt 2)	1 ind. i bur utenfor gjerde	529287	6928568	JBJ, Oddbjørn Dalslåen	06	26
Vammervoll, ovafor Trøa (elgjerde, felt 2)	3 ind.	529289	6928568	JBJ, Oddbjørn Dalslåen	06	26
Vammervoll, ovafor Trøa (elgjerde, felt 2)	2 ind. i bur utenfor gjerde	529272	6928559	JBJ, Oddbjørn Dalslåen	06	26
Ålbusgjelan	1 ind., bruker satte senere på bur	525550	6942775	JBJ, Henrik Ålbu, Ragnhild Eklid	06	26

Svartkurler på Skorem (Nestu, Bakkan) med elgjerde i bakgrunnen. Området var nokså mye beitet ved besøket, og inngjerdinga er trolig svært viktig for at svartkurlene skal overleve og sette frø.

Litteratur

Direktoratet for naturforvaltning 2013. Faggrunnlag for svartkurle *Nigritella nigra*. Oktober 2013. 44 s.

Jordal, J.B. 2008. Skjøtselsplan for svartkurle og marisko i Oppdal kommune. *Oppdal kommune*.

Jordal, J.B. 2011. Kartlegging og overvåking med vekt på svartkurle i Oppdal kommune i 2010. *Rapport J.B. Jordal nr. 1-2011*. 42 s.

Jordal, J.B. 2012. Kartlegging og overvåking med vekt på svartkurle i Oppdal kommune i 2011. *Rapport J.B. Jordal nr. 2-2012*.

Jordal, J. B. 2015. Kartlegging og overvåking med vekt på svartkurle i Oppdal kommune i 2014. *Rapport J. B. Jordal nr. 1-2015*. 28 s.

Jordal, J.B. & Gaarder, G. 2007. Kartlegging av naturtyper i Oppdal kommune. *Miljøfaglig Utredning, rapport 2005:66*. 116 s.